

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 11

หน่วย การแยกสาร

วิชา วิทยาศาสตร์พื้นฐาน 4 (ว22102)

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

เรื่อง โครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย

เวลา 6 ชั่วโมง

ภาคเรียนที่ 2

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

ครูผู้สอน นายปรเมศวร์ มณี

1.มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

มาตรฐาน ว 2.2 เข้าใจสมบัติของสาร องค์ประกอบของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค หลักและธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลงสถานะของสาร การเกิดสารละลาย และการเกิดปฏิกิริยาเคมี

มาตรฐาน ว 4.2 เข้าใจและใช้แนวคิดเชิงคำนวณในการแก้ปัญหาที่พบในชีวิตจริงอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนรู้การทำงาน และการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้เท่าทัน และมีจริยธรรม

ตัวชี้วัด

ว 2.2 ม.2/1 อธิบายการแยกสารผสมโดยการระเหยแห้ง การตกผลึก การกลั่นอย่างง่าย โครมาโทกราฟีแบบกระดาษ การสกัดด้วยตัวทำละลาย โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์

ว 2.2 ม.2/2 แยกสารโดยการระเหยแห้ง การตกผลึก การกลั่นอย่างง่าย โครมาโทกราฟีแบบกระดาษ การสกัดด้วยตัวทำละลาย

ว 4.2 ม.2/4 ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบสร้างและแสดงสิทธิในการเผยแพร่ผลงาน

2.สาระสำคัญ

สารผสมเป็นสารที่ประกอบด้วยสารตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไปมารวมกัน บางครั้งเราต้องแยกสารที่ต้องการออกจากสารผสมก่อนจึงสามารถนำสารนั้นไปใช้ประโยชน์ได้ โดยการแยกสารผสมก็สามารถทำได้หลากหลายวิธี ได้แก่ โครมาโทกราฟี คือ การแยกสารที่เป็นองค์ประกอบชนิดหนึ่งที่อยู่ในของผสมถูกยึดไว้ให้อยู่กับที่ โดยส่วนที่อยู่กับที่และปล่อยให้องค์ประกอบอื่นถูกพาไปโดยส่วนที่เคลื่อนที่ ทำให้สารแยกออกจากกัน และการสกัดด้วยตัวทำละลาย คือ การแยกสารที่เป็นของเหลวปนกับของเหลวหรือของแข็งปนกับของแข็ง โดยอาศัยสมบัติการละลายของสาร

และเป็นการแยกสารที่ต้องการออกจากส่วนต่างๆ ของพืชหรือของผสม หลักการสำคัญของการสกัดด้วยตัวทำละลาย คือการเลือกตัวทำละลายที่เหมาะสมในการสกัดสารที่ต้องการออกมาให้มากที่สุด เพราะสารแต่ละชนิดจะละลายในตัวทำละลายต่างกันและละลายได้ปริมาณต่างกัน

3.จุดประสงค์การเรียนรู้

1. ความรู้ความเข้าใจ (K)

- 1.1 อธิบายการแยกสารโดยวิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย
- 1.2 แยกสารผสมโดยวิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย

2. ทักษะ / กระบวนการ(P)

- 2.1 กระบวนการสร้างความคิดรวบยอดได้
- 2.2 การให้เหตุผลได้
- 2.3 การสื่อสาร สื่อความหมาย การนำเสนอ

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์(A)

- 3.1 ใฝ่เรียนรู้
- 3.2 มีวินัย
- 3.3 ซื่อสัตย์สุจริต
- 3.4 มุ่งมั่นในการทำงาน
- 3.5 มีจิตสาธารณะ

4. หลักฐานการเรียนรู้/ภาระงาน/ชิ้นงาน

- ใบความรู้ เรื่อง การแยกสารโดยวิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย
- ใบกิจกรรมที่ 1.3 เรื่อง การโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย
- บอร์ดเกมการศึกษา เรื่อง การโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย

5.สาระการเรียนรู้

ความรู้(K)	ทักษะ/กระบวนการ(P)	คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (A)
-การโครมาโทกราฟีแบบกระดาษ -การสกัดด้วยตัวทำละลาย	-อธิบายการแยกสารโดยการโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย	-ใฝ่เรียนรู้ -มีวินัย -ซื่อสัตย์สุจริต

	-แยกสารผสมโดยวิธีโครมาโทกราฟี แบบกระดาษและการสกัดด้วยตัว ทำละลาย	-มุ่งมั่นในการทำงาน -มีจิตสาธารณะ

6.สมรรถนะสำคัญ

- ความสามารถในการคิด
- ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

7.กิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้แบบ TGT (Team - Games – Tournament)

ชั่วโมงที่ 1-2

ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน

- 1) ครูทบทวนเนื้อหาในคาบที่ผ่านมา เรื่องการตกผลึกและการกลั่นอย่างง่าย โดยการถามตอบผ่านสื่อ powerpoint
- 2) ครูแจกใบความรู้เรื่องวิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย และใบกิจกรรมที่ 1.3 ให้แก่นักเรียนทุกคน
- 3) ครูกระตุ้นความสนใจนักเรียน โดยให้นักเรียนดูคลิปวิดีโอเรื่อง วิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย
- 4) ครูกระตุ้นความสนใจนักเรียน โดยครูตั้งประเด็นคำถามสำคัญ ดังนี้
  1. ครูสนทนากับนักเรียนโดยให้นักเรียนตอบคำถามต่อไปนี้
    - มีใครเคยใช้สีเมจิกบ้าง (เคย)
    - นักเรียนคิดว่าในสีแต่ละสี เช่น สีดำ มีเพียงสีดำอย่างเดียวหรือไม่ ที่เป็นองค์ประกอบภายใน (ไม่ เพราะ อาจจะมีสีอื่นปนอยู่กับสีดำ)
    - แล้วนักเรียนคิดว่า ภายในหมึกดำนี้ มีสีอะไรประกอบอยู่บ้าง (หลายสี)
    - นักเรียนคิดว่าครูจะสามารถแยกสีแต่ละสีที่อยู่ภายในสีดำนี้ได้หรือไม่ แล้วจะแยกโดยใช้วิธีใด (ได้ โดยใช้วิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษ)

- เรียนเรียนรู้วิธีการแยกสารผสมมาหลายวิธีแล้ว ซึ่งแต่ละวิธีต้องมีปริมาณสารที่มากพอสมควรจึงจะสามารถแยกสารที่ต้องการออกมาได้ แต่มีวิธีหนึ่งที่ใช้แยกสารที่มีปริมาณน้อยๆได้ นักเรียนทราบหรือไม่ว่าคือวิธีใด (โครมาโทกราฟีแบบกระดาษ)

- โครมาโทกราฟีมีหลักการอย่างไร (อาศัยความสามารถของสารในตัวทำละลาย และการถูกดูดซับบนตัวดูดซับ ซึ่งหากสารใดละลายได้มาก และถูกดูดซับได้น้อย จะเคลื่อนที่บนตัวดูดซับได้ไกล)

- หากต้องการสกัดสารที่มีกลิ่นออกจากส่วนต่างๆของพืช ควรใช้วิธีการแยกสารโดยวิธีใด (การสกัดด้วยตัวทำละลาย)

ขั้นตอน

1) ครูนำอภิปรายเรื่อง วิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย ให้แก่นักเรียนโดยใช้สื่อ powerpoint โดยนักเรียนจดบันทึกลงไปในสมุด

2) แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละ 4-5 คน (คละตามความสามารถ) เพื่อร่วมกันทำใบกิจกรรมที่ 1.3 เรื่อง วิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย โดยสามารถศึกษาได้เพิ่มเติมจาก (Internet , หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์เล่ม 2 , ใบความรู้เรื่องวิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย) ครูเดินสังเกตการทำกิจกรรมของนักเรียน พร้อมให้คำแนะนำกรณีนักเรียนมีข้อสงสัยในประเด็นต่างๆ รวมถึงสังเกตความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และประเมินความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของนักเรียน

3) ครูเฉลยใบกิจกรรมที่ 1.3 เรื่องวิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย โดยให้แต่ละกลุ่มประเมินความถูกต้องในใบกิจกรรมและร่วมกันอภิปรายพร้อมทั้งแก้ไขความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาให้ถูกต้องไม่คลาดเคลื่อน

4) ครูชี้แจงกติกาและอธิบายการแข่งขันเป็นกลุ่มโดยใช้บอร์ดเกมการศึกษาเรื่อง วิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสอบถามได้ก่อนการแข่งขันจะจัดขึ้น

5) จัดการแข่งขันเป็นโต๊ะหน้าชั้นเรียนทั้งหมด 3 โต๊ะ โดยแต่ละโต๊ะจะมีตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ร่วมแข่งขัน ให้แต่ละกลุ่มส่งชื่อผู้แข่งขันแต่ละโต๊ะมาก่อนและเป็นความลับ

6) ทุกโต๊ะแข่งขันจะเริ่มดำเนินการแข่งขันพร้อมๆกันโดยกำหนดเวลาให้ตามความเหมาะสม ครูประเมินพฤติกรรมของนักเรียนในขณะที่ทำกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และแบบประเมินสมรรถนะสำคัญ

7) เมื่อการแข่งขันจบลง ครูจะประกาศคะแนนของแต่ละกลุ่ม

8) ครูประกาศผลการแข่งขันหน้าชั้นเรียนพร้อมทั้งให้รางวัลแก่กลุ่มที่ชนะและพุดชมเชยให้กำลังใจกลุ่มที่ได้คะแนนน้อย

ขั้นสรุป

1) ครูสรุปองค์ความรู้เรื่องวิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย ให้กับนักเรียน โดยใช้แผนผังความคิดและตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจถูกต้องไม่คลาดเคลื่อนโดยใช้การถามตอบ

2) นักเรียนร่วมกันประเมินและพิจารณาว่า การปฏิบัติกิจกรรมที่ผ่านมามีปัญหาหรืออุปสรรคใดในการปฏิบัติกิจกรรมบ้างและได้มีการแก้ไขอย่างไร ถ้ายังมีกิจกรรมหรือเนื้อหาจุดใดที่ยัง ไม่เข้าใจหรือยังมีข้อสงสัย ครูสามารถอธิบายเพิ่มเติมให้นักเรียนได้เข้าใจต่อไป

3) ครูให้นักเรียนนำไปกิจกรรมที่ 1.3 และใบความรู้กลับไปศึกษาด้วยตนเองที่บ้าน และให้ปรับปรุงพัฒนาในการทำกิจกรรมในครั้งต่อไป

4) ครูให้นักเรียนแจ้งชื่อที่มีความประสงค์ให้ครูสอนเพิ่มเติมนอกเวลาเรียน เพื่อครูได้จัดการเวลาเรียนที่เหมาะสมต่อไป

5) ครูให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆเช่น จากหนังสือ และอินเทอร์เน็ต นอกเวลาเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และมอบหมายให้นักเรียนศึกษาเนื้อหาล่วงหน้า เรื่อง การนำความรู้เรื่องการแยกสารไปใช้ประโยชน์

8.สื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้

รายการ	สื่อ
บุคคล	-ครูผู้สอน -นักเรียน
ใบความรู้ ใบกิจกรรม	-ใบความรู้เรื่อง วิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและ การสกัดด้วยตัวทำละลาย -ใบกิจกรรมที่ 1.3 วิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและ การสกัดด้วยตัวทำละลาย
บอร์ดเกมการศึกษา	-บอร์ดเกมการศึกษา เรื่อง วิธีโครมาโทกราฟีแบบ กระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย

9. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

ตัวชี้วัด	จุดประสงค์การเรียนรู้	เครื่องมือการประเมิน	เกณฑ์การประเมิน
ว 2.2 ม.2/1 อธิบายการแยกสารผสมโดยการระเหยแห้ง การตกผลึก การกลั่นอย่างง่าย โครมาโทกราฟีแบบกระดาษ การสกัดด้วยตัวทำละลาย โดยใช้หลักฐานเชิงประจักษ์	ด้านความรู้ (K) 1. อธิบายการแยกสารโดยวิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย 2. แยกสารผสมโดยวิธีโครมาโทกราฟีแบบกระดาษและการสกัดด้วยตัวทำละลาย	-ใบกิจกรรม เรื่อง โครมาโทกราฟี แบบกระดาษ และการสกัด ด้วยตัวทำ ละลาย	คะแนน 15 - 13 = ดีมาก 12 - 10 = ดี 9 - 7 = พอใช้ ต่ำกว่า 7 = ปรับปรุง เกณฑ์การผ่าน ระดับดี หรือ 10 คะแนนขึ้นไป
ว 2.2 ม.2/2 แยกสารโดยการระเหยแห้ง การตกผลึก การกลั่นอย่างง่าย โครมาโทกราฟีแบบกระดาษ การสกัดด้วยตัวทำละลาย	ด้านกระบวนการ(P) 1. กระบวนการสร้างความ คิดรวบยอดได้ 2. การให้เหตุผลได้ 3. การสื่อสารสื่อความหมาย การนำเสนอ	-บอร์ดเกม การศึกษา	
ว 4.2 ม.2/4 ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างปลอดภัย มีความรับผิดชอบสร้างและแสดงสิทธิในการเผยแพร่ผลงาน	ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์(A) 1. ใฝ่เรียนรู้ 2. มีวินัย 3. ซื่อสัตย์สุจริต 4. มุ่งมั่นในการทำงาน	-แบบประเมิน คุณลักษณะ อันพึงประสงค์	16 - 20 = ดีมาก 11 - 15 = ดี 6 - 10 = พอใช้ 1 - 5 = ปรับปรุง เกณฑ์การผ่าน ระดับ ดี

	5. มีจิตสาธารณะ		15 - 13 = ดีมาก
	ด้านสมรรถนะสำคัญ 1.ความสามารถในการคิด 2.ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี	-แบบประเมิน สมรรถนะ สำคัญ	12 - 10 = ดี 9 - 7 = พอใช้ ต่ำกว่า 7 = ปรับปรุง เกณฑ์การผ่าน ระดับดี